

УДК 347.721

DOI <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.8.02>**Ігор Галіян,**

аспірант

Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака

Національної академії правових наук України

ПРИНЦИПИ ЗАХИСТУ КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ УЧАСНИКІВ ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ

У статті акцентовано увагу на важливій ролі загальноцивільстичних принципів права в механізмі правового регулювання корпоративних відносин. Підтримано думку про те, що саме поєднання теоретичних витоків та природи цивільно-правових принципів, з одного боку, та визначення особливостей їх реалізації у процесі правозастосування – з іншого, дозволяють всебічно зрозуміти, яку засадничу роль ці принципи виконують у площині регулювання суспільних відносин. Саме тому принципи захисту порушених корпоративних прав розглянуто крізь призму їх функціонального аспекту – як принципи формування та дії позитивного права у разі порушення суб'єктивного корпоративного права.

Виділено притаманні принципам захисту порушених корпоративних прав ознаки: 1) основоположність, що означає віднесення до принципів захисту корпоративних прав тільки тих ідей та вимог, які є високими ідеалами суспільства, ціннісними орієнтирами людства; 2) об'єктивність, оскільки вони зумовлені розвитком суспільства та практикою врегулювання корпоративних відносин; 3) нормативність – закріплюються в нормах права або безпосередньо впливають із загального змісту норми права; 4) загальнообов'язковість для всіх учасників корпоративних відносин і можливість застосування санкцій до їх порушників; 5) сумірність (пропорційність) як розумне співвідношення між метою, яку передбачається досягти в результаті захисту такого права, та засобами, які при цьому використовуються.

Запропоновано розуміння принципів захисту корпоративних прав як основоположних ідей та правових вимог, зумовлених потребами суспільства, відображених безпосередньо в нормах права або ж встановлених із загального їх змісту, дотримання яких є обов'язковим для всіх учасників корпоративних відносин під час захисту суб'єктивних корпоративних прав.

Здійснено класифікацію принципів захисту корпоративних прав за критерієм джерела їх закріплення на: 1) принципи, закріплені міжнародно-правовими актами; 2) принципи, закріплені Конституцією України; 3) принципи, закріплені в ЦК, ГК України та інших законодавчих актах.

У статті акцентовано увагу на характеристики таких найбільш поширених принципів захисту корпоративних прав, як: а) принцип належного захисту прав інвесторів; б) принцип належного захисту прав учасників товариства у разі його реорганізації чи ліквідації; в) принцип незастосування директорами товариств, що поглинаються, таких засобів захисту, як емісія нових акцій, будь-яке придбання або відчуження матеріальних активів, укладення угод інших, ніж це потрібно для звичайної господарської діяльності, тощо; г) принципи, яких має бути дотримано під час процедури поглинання; ґ) принцип сумірності (пропорційності), за яким, якщо існують менш обтяжливі шляхи досягнення цілей, вони мають бути використані.

Ключові слова: принципи захисту, корпоративні права, орган управління господарського товариства, принцип належного захисту прав інвесторів, принцип належного захисту прав учасників товариства, поглинання, реорганізація, ліквідація, принцип сумірності (пропорційності).

Постановка проблеми. Розглядаючи особливості захисту корпоративних прав, доцільно наголосити на важливій ролі загальноцивільстичних принципів права в механізмі правового регулювання корпоративних відносин. Принципи корпоративного права, становлячи собою зміст механізму правового регулювання, є динамічною категорією, оскільки формуються та видозмінюються залежно від соціально-економіч-

них умов у суспільстві [1, с. 54]. Подальше ускладнення механізму правового регулювання приватних відносин об'єктивно зумовило формування більш складної системи загально- та цивільно-правових принципів. Очевидно, в умовах множинності нормативних актів виникає все гостріша потреба у визначенні аксіоматичних положень, які можна покласти в основу законотворення та правозастосування [2, с. 80].

Відразу ж зазначимо, що концепція виокремлення принципів захисту суб'єктивних цивільних прав є малодослідженою та відповідно й закріпленою на законодавчому рівні. Загалом же виникнення принципу захисту прав людини учені виводять з роботи Д. Локка «Два трактати про правління» (1690 р.), де вчений наголошував, що метою держави є благо і безпека громадян, а одним з основних завдань держави є захист права власності [3, с. 102].

Не вдаючись до відомої дискусії про природу та місце принципів у регулюванні суспільних відносин, доцільно підтримати висловлену в юридичній літературі думку, що саме поєднання теоретичних витоків та природи цивільно-правових принципів, з одного боку, та визначення особливостей їх реалізації у процесі правозастосування – з іншого, дозволяють всебічно зрозуміти те, яку засадничу роль ці принципи виконують у площині регулювання суспільних відносин [4, с. 36], в тому числі й у процесі захисту суб'єктивних корпоративних прав. Недарма А. М. Колодій зазначає притаманність принципам права правоутворюючої і правореалізаційної мети, що відображається шляхом координації функціонування механізму правового регулювання через критерії оцінки правомірності чи неправомірності дій соціальних суб'єктів [5, с. 186–187]. Як видається, саме таке розуміння є найбільш доречним для з'ясування особливостей реалізації цивільно-правових принципів у процесі захисту суб'єктивних корпоративних прав.

Саме тому принципи захисту порушених корпоративних прав насамперед доцільно розглядати крізь призму їх функціонального аспекту – як принципи формування та дії позитивного права у разі порушення суб'єктивного корпоративного права. До такого висновку доходимо, зважаючи, що ступінь прояву окремих принципів на стадії захисту порушених корпоративних прав та інтересів є неоднаковим. Наприклад, у разі імперативного регулювання таких відносин особливого значення набувають такі принципи, як неприпустимість позбавлення права власності, крім випадків, встановлених Конституцією України та законом, свобода підприємництва, судовий захист корпоративного права та інтересу, рівності правового режиму для всіх суб'єктів корпоративних відносин тощо. У разі диспозитивного регулювання на перше місце виходить принцип свободи договору, автономії волі, тощо.

Виклад основного матеріалу. Отже, насамперед доцільно виділити притаманні принципам захисту порушених корпоративних прав ознаки: 1) основоположність, що

означає віднесення до принципів захисту корпоративних прав тільки тих ідей та вимог, які є високими ідеалами суспільства, ціннісними орієнтирами людства; 2) об'єктивність, оскільки вони зумовлені розвитком суспільства та практикою врегулювання корпоративних відносин; 3) нормативність – закріплюються в нормах права або безпосередньо впливають із загального змісту норми права; 4) загальнообов'язковість для всіх учасників корпоративних відносин і можливість застосування санкцій до їх порушників; 5) сумірність (пропорційність) як розумне співвідношення між метою, яку передбачається досягти в результаті захисту такого права, та засобами, які при цьому використовуються.

З урахуванням наведених ознак можемо запропонувати розуміння принципів захисту корпоративних прав як основоположних ідей та правових вимог, зумовлених потребами суспільства, відображених безпосередньо в нормах права або ж встановлених із загального їх змісту, дотримання яких є обов'язковим для всіх учасників корпоративних відносин у разі захисту суб'єктивних корпоративних прав.

Класифікацію ж принципів захисту корпоративних прав доцільно здійснювати за критерієм джерела їх закріплення, а саме: 1) принципи, закріплені міжнародно-правовими актами (принцип верховенства (principle of primacy) європейського права над національним правом держав-членів ЄС, принципи злиття та приєднання юридичної особи, принцип субсидіарності у разі здійснення пропозиції купівлі акцій, принцип неприпустимості втручання кредиторів у процес реорганізації, принцип спільного прийняття рішень і представництва працівників у наглядовій раді компанії, принцип взаємного визнання статусу емітента та емісійних документів, принцип свободи переміщення осіб тощо); 2) принципи, закріплені Конституцією України (принцип законності, принцип демократизму, принцип рівності, принципи об'єктивності, неупередженості та справедливості тощо); 3) принципи, закріплені в ЦК, ГК України та інших законодавчих актах, зокрема, в законах України «Про АТ», «ТОВ та ТДВ», Принципах корпоративного управління (принцип судового захисту порушених корпоративних прав, принцип альтернативних способів вирішення спорів, принципи пропорційності та найвищої ціни акцій, принцип нейтральності, принцип свободи вибору способу захисту, принцип визначення справедливої ціни, принцип прозорості рішення зборів, принцип свободи заснування компанії,

принцип раціональності та чіткості розподілу повноважень між органами управління товариства, принцип прозорості, доступності та своєчасності розкриття інформації учасникам, принцип підпорядкування меншості більшості тощо).

Вищезазначені принципи, оскільки вони спрямовані на належне забезпечення товариством законних прав та інтересів його учасників, безпосередньо відображають особливості корпоративних відносин. Наприклад, такий загальноцивільстичний принцип, як судовий захист цивільного права та інтересу, знаходить своє детальне відображення у наділенні юридичної особи правосуб'єктністю, яка, у свою чергу, дозволяє брати участь у захисті порушеного суб'єктивного права шляхом виступу на боці позивача чи відповідача у суді.

Окремої уваги заслуговують затверджені Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку України Принципи корпоративного управління, розробка та затвердження яких, незважаючи на їх рекомендаційний характер, спрямована насамперед на встановлення загальноприйнятних, прозорих та зрозумілих в усьому світі «правил гри» на фінансовому ринку [6]. Щодо переліку принципів корпоративного управління, то в сучасній цивільстиці відображено різні бачення щодо їхнього змісту, які свідчать про різнобарвність та невизначеність таких основоположних засад регулювання корпоративних відносин. Наприклад, І. В. Спасибо-Фатеева до принципів корпоративного управління відносить: а) принцип рівності акціонерів; б) принцип наявності механізмів реалізації акціонерами своїх прав і задоволення інтересів, через що досягається можливість підвищення добробуту та забезпечується фінансова стабільність товариства; в) система корпоративного управління повинна забезпечувати своєчасне та точне розкриття інформації з усіх найважливіших питань, що стосуються акціонерного товариства, включаючи його фінансовий стан, продуктивність, власність та управління; г) *система корпоративного управління повинна захищати права акціонерів* (виділено нами – І. Г.) тощо [7, с. 468]. В. М. Кравчук до принципів корпоративного управління відносить такі: а) принцип законності; б) принцип централізації поточного управління; в) принцип колегіального вирішення стратегічних питань; г) принцип пріоритетності рішень вищих органів управління; г) принцип плановості; е) принцип підзвітності і підконтрольності; є) принцип розподілу управлінських функцій; ж) принцип додержання інтересів товариства [8, с. 322].

У межах досліджуваної нами проблематики заслуговує уваги аналіз змісту ст. 1 Розділу 1 Принципів корпоративного управління, де закріплено принцип належного захисту прав інвесторів як одну з основоположних ідей, що визначають сутність корпоративного управління як системи відносин між інвесторами (учасниками (засновниками)) товариства, його менеджерами, а також заінтересованими особами для забезпечення ефективної діяльності товариства. Зазначений принцип знаходить своє детальне відображення у відповіді на питання про захист прав інвесторів в умовах, коли одні особи володіють товариством, а інші ним управляють. Так, виходячи зі змісту ст. 2 Розділу 2 Принципів корпоративного управління, товариство забезпечує захист прав, законних інтересів акціонерів та рівне ставлення до всіх акціонерів незалежно від того, чи є акціонер резидентом України, від кількості акцій, якими він володіє, та інших факторів. Усі акціонери мають можливість вдаватися до ефективних засобів захисту у разі порушення їхніх прав. Товариство розробляє та запроваджує ефективні механізми захисту прав дрібних акціонерів від недобросовісних дій власників контрольного пакета акцій, вчинених ними особисто або третіми особами у їхніх інтересах. Крім того, товариство повинно вести чітко визначену інформаційну політику з урахуванням потреб товариства у захисті конфіденційної інформації та комерційної таємниці. Водночас, оскільки така інформація має велике значення для визначення акціонером власної позиції щодо реалізації права голосу на загальних зборах акціонерів, то визначення операцій із пов'язаними особами спрямовано на захист інтересів акціонерів під час поглинання товариства.

З метою захисту прав та законних інтересів акціонерів товариство забезпечує комплексний, незалежний, об'єктивний та професійний контроль за фінансово-господарською діяльністю товариства. В умовах розпорошеності акціонерного капіталу та ситуації, за якої одні особи володіють підприємством, а інші ним управляють, товариство забезпечує ефективний контроль за діяльністю осіб, які розпоряджаються отриманими товариством інвестиціями, та здійснює надійний захист майнових інтересів інвесторів. Крім того, на противагу принципу належного захисту прав інвесторів, слід зазначити, що в п. 6.3 ст. 6 Розділу 3 Принципів корпоративного управління закріплено й принцип належного захисту прав працівників товариства. Так, одним із довгострокових завдань товариства є створення робочих

мість та захист інтересів своїх працівників. Для досягнення цього завдання товариству рекомендовано забезпечити належні умови та охорону праці працівників, а також забезпечити рівень оплати праці, який відповідає виконаній роботі та стимулює працівників [6].

Окремо доцільно виділити принцип належного захисту прав учасників товариства у разі його реорганізації чи ліквідації. Так, акціонерам, які ухвалюють рішення про реорганізацію товариства, у товаристві- правонаступнику мають надаватися права, еквівалентні тим, якими вони володіли до реорганізації. У законодавстві Європейського Союзу, присвяченому регулюванню припинення чи реорганізації товариств, закріплення цього принципу має насамперед на меті забезпечити належний та ефективний захист як учасників товариств, які беруть участь у реорганізації, так і кредиторів. Внаслідок припинення шляхом передавання майна прав та обов'язків правонаступниками можуть бути лише юридичні особи. Процес реорганізації товариства відбувається шляхом переходу майнових і немайнових прав та обов'язків до юридичної особи- правонаступника чи правонаступників на підставі передавального акта. Саме тому у разі правового регулювання реорганізації чи ліквідації товариства необхідно концентруватися на процесі захисту прав учасників реорганізаційних правовідносин, встановлюючи певні принципи, дотримання яких мають забезпечити учасники злиття чи приєднання [9, с. 32–33].

Загалом же основними принципами захисту корпоративних прав у процесі реорганізації чи ліквідації юридичних осіб є такі: а) принцип захисту інтересів учасників і третіх осіб; б) принцип належного та своєчасного інформування учасників товариства з метою прийняття останніми конкретних та зважених рішень; в) принцип забезпечення захисту прав та інтересів кредиторів товариств, що беруть участь у реорганізації чи ліквідації; г) принцип прозорості рішення про реорганізацію чи ліквідацію та можливості виправлення порушень, які можуть призвести до визнання конкретного виду припинення товариства недійсним; г) принцип неприпустимості втручання кредиторів у процес реорганізації чи ліквідації; д) принцип спільного прийняття рішень і представництва працівників у наглядовій раді компанії; е) принцип заборони «змішаної реорганізації» (реорганізація товариства одразу кількома шляхами (злиття, приєднання, поділ, виділ та (або) перетворення)).

Цікавим для наукової уваги є закріплений в англо-американській правовій сім'ї принцип незастосування директорами товариств, що поглинаються, таких засобів захисту, як емісія нових акцій, будь-яке придбання або відчуження матеріальних активів, укладення угод інших, ніж це потрібно для звичайної господарської діяльності тощо. Тобто будь-яка дія, окремо не зазначена у правилах, може вважатися відволіканням і бути заборонена доти, доки вона може вплинути на інтереси товариства-покупця. Цей принцип має на меті доручити ухвалення рішень щодо пропозицій стосовно придбання акцій акціонерам товариства, що поглинається. Будь-яке рішення про захист проти поглинання має бути залишено на розсуд акціонерів. Для виправдання засобів захисту та запровадження «правил ділового розсуду» директорам належить довести, що: 1) пропозиція фактично становила загрозу для товариства та власності акціонерів; 2) засоби захисту були необхідні та адекватні загрози [9, с. 92–93].

Натомість у континентальній правовій сім'ї (до якої належить і Україна) зазначений принцип на законодавчому рівні не виокремлюється у зв'язку із законодавчим розмежуванням засобів захисту, що можуть бути застосовані до та після оголошення про пропозицію щодо придбання акцій. Більше того, в країнах континентальної правової сім'ї ці засоби захисту дозволено лише доти, доки вони дають змогу запобігти поглинанню в принципі, що свідчить про значно менший рівень захисту інтересів акціонерів. На нашу думку, такий підхід спрямований на збільшення рівня захисту інтересів товариства в цілому, що пов'язано із намаганням якнайкращого захисту інвестицій, адже виконавчий орган товариства вправі проводити пошук інших покупців акцій та створювати конкурентне середовище з метою якнайвищого продажу останніх.

На окрему увагу в питанні встановлення принципів захисту корпоративних прав заслуговує зміст Директиви № 2004/25/РЕ, в ст. 3 якої визначено шість основних принципів, яких має бути дотримано під час процедури поглинання: 1) до усіх власників цінних паперів компанії-адресата офerti одного класу має бути однакове відношення. Якщо особа отримує право контролю над компанією, інші власники цінних паперів повинні бути захищені; 2) власникам цінних паперів компанії-адресата офerti має надаватися досить часу та інформації для уможливлення досягнення зваженого рішення щодо пропозиції; 3) рада директорів адресата офerti повинна діяти в інтер-

есах компанії в цілому і не може відмовити власникам цінних паперів у можливості приймати рішення щодо змісту пропозиції; 4) не повинні створюватися фальшиві ринки цінних паперів компанії-адресатів оферти, компанії-оферента або будь-якої іншої компанії, що має відношення до цієї пропозиції, оскільки це призводить до штучного підвищення або зниження вартості цінних паперів і заважає нормальному функціонуванню ринку; 5) оферент повинен висувати пропозицію тільки за повної впевненості у тому, що він у змозі повністю надати будь-яку грошову компенсацію, якщо така запропонована, та після прийняття належних заходів для забезпечення імплементації будь-якого іншого типу компенсації; 6) компаніям-адресатам оферти не повинні створюватися перешкоди у веденні своїх справ довше часу, передбаченого пропозицією для операцій з цінними паперами [10].

Окремої уваги в межах цього дослідження потребує принцип сумірності (пропорційності), за яким, якщо існують менш обтяжливі шляхи досягнення цілей, вони мають бути використані, а розмір (обсяг) самого обмеження має бути диференційований у нормативному чи індивідуальному акті залежно від конкретних обставин. Тобто за принципом сумірності (пропорційності) захисту корпоративних прав має існувати розумне співвідношення (пропорційність) між метою, досягнення якої передбачається, та засобами, які використовуються для її досягнення. Справедливий баланс не буде дотриманий, якщо право учасника господарського товариства буде порушено і йому не буде надана обґрунтована компенсація чи інший вид належного відшкодування у зв'язку з порушенням, невизнанням чи оспорюванням належного йому суб'єктивного корпоративного права (прикладом може бути справа «Кривенький проти України») [11].

Зазначений принцип сумірності (пропорційності) використано ЄСПЛ під час розгляду справи «Україна-Тюмень» проти України», в якій ЄСПЛ дійшов висновку, що позбавлення заявника в судовому порядку права власності на нерухомість, внесену в його статутний капітал Фондом держмайна з порушеннями процедури передачі такого майна, призвело до порушення ст. 1 Першого протоколу до Конвенції. У підсумку ЄСПЛ зазначив, що позбавлення власності без компенсації є непропорційним втручанням; на заявника покладено індивідуальний і надмірний тягар, який порушив справедливий баланс між суспільним інтересом і захистом права на мирне володіння майном [12].

Висновки

Як вбачається із вищеведеного, принципи захисту корпоративних прав, крім відображених у ст. 3 ЦК України загальних засад, ґрунтуються також на притаманних виключно інституту юридичної особи основоположних ідеях, а саме: майнової відокремленості (наявність відокремленого майна на праві власності, праві господарського відання або оперативного управління), організаційної єдності (втрата юридичною особою своїх учасників (якщо можливість їх поновлення відсутня) призводить до втрати такою юридичною особою здатності до волевиявлення і, як наслідок, втрати якості організації), наявності правосуб'єктності (можливості мати права та обов'язки), самостійної відповідальності за взяті зобов'язання, наявності відмінних за своїм змістом інтересів у різних учасників корпоративних правовідносин тощо.

Крім того, до принципів захисту корпоративних прав належать ті, які відображають особливу природу корпоративних правовідносин, а саме: принцип майнової участі у створенні та діяльності юридичної особи; принцип гармонійного поєднання інтересів усіх учасників корпоративних відносин; принцип локального правового регулювання корпоративних правовідносин тощо.

Окремо пропонується виділяти такі принципи захисту корпоративних відносин, як: а) принцип внутрішньокорпоративної демократії; б) принцип захисту прав меншості учасників (акціонерів); в) принцип підпорядкування особистих інтересів учасників спільному корпоративному інтересу; г) принцип добровільності членства; ґ) принцип гласності ведення справ господарського товариства; д) принцип обмеження втручання учасників у поточну діяльність господарського товариства [13, с. 16].

Підсумовуючи, доцільно зазначити, що аналізовані вище особливі засади захисту корпоративних прав не є якимось випадковим набором ідей, а, навпаки, є цілком законним результатом розвитку цивілістики загалом та корпоративної доктрини права зокрема. Адже не завжди механізм правового регулювання корпоративних відносин завершується досягненням поставленої мети, коли суб'єктивні корпоративні права та обов'язки реалізуються учасниками без застосування ними додаткових заходів впливу. Поширеними є випадки застосування до учасників корпоративних відносин додаткових заходів впливу. У такому разі законодавчо передбачено механізм захисту корпоративних прав та інтересів з метою повернення учасників до нормальної моделі поведінки, що відпо-

відає нормам права. Разом із тим, оскільки у корпоративних правовідносинах превають принципи диспозитивності, вільного волевиявлення, свободи, приватної ініціативи учасників тощо, відповідно, механізм захисту (як додаткова стадія механізму правового регулювання) передбачає вибір за учасником, суб'єктивне корпоративне право якого порушене, дозволених нормами права варіантів поведінки з метою примусити зобов'язану особу належним чином виконати взяті на себе обов'язки.

Список використаних джерел:

1. Корпоративне право України: проблеми теорії та практики : монографія / В. А. Васильєва, А. В. Зеліско, В. В. Луць, І. Б. Саракун, Л. В. Сіщук та ін.; за заг. ред. проф. В. А. Васильєвої. Івано-Франківськ: Супрун В. П., 2017. С. 54.
2. Козловська Л. В. Теоретичні засади здійснення і захисту спадкових прав : монографія. Київ : Юрінком Інтер, 2015. С. 80.
3. Фулей Т. І. Сучасні загальнолюдські принципи права та проблеми їх впровадження в Україні : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Львів, 2003. С. 102.
4. Гумега О. В. Реалізація цивільно-правових принципів у процесі захисту прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2018. С. 36.
5. Колодій А. М. Принципи права України : монографія. Київ: Юрінком Інтер, 1998. С. 186–187.
6. Рішення Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку від 22.07.2014 № 955 «Про

затвердження Принципів корпоративного управління». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr955863-14?find=1&text=%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82> (дата звернення: 12.06.2020).

7. Корпоративне управління : монографія / І. В. Спасибо-Фатєєва, О. Р. Кібенко, В. І. Борисова; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків: Право, 2007. С. 468.

8. Кравчук В. М. Корпоративне право. Науково-практичний коментар законодавства та судової практики. Київ : Істина, 2005. С. 322.

9. Вербов С. В. Регулювання угод зі злиття та поглинання в приватному праві : дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2014. С. 32–33, 92–93.

10. Директива 2004/25/ЄС Європейського парламенту та Ради Європи «Про пропозиції поглинання» від 21 квітня 2004 року. URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PA7NVL98Z0J:old_minjust.gov.ua/file/32694.docx+&cd=1&hl=uk&ct=clnk&gl=ua&client=firefox-b (дата звернення: 10.10.2018).

11. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Кривенький проти України» (заява № 43768/07) від 16.05.2017 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d48 (дата звернення: 12.06.2020).

12. Рішення Європейського Суду з прав людини у справі «Україна-Гюмень проти України» від 20.05.2010 р. (заява № 22603/02). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974596> (дата звернення: 12.06.2020).

13. Степанов П. В. Корпоративные отношения в коммерческих организациях как составная часть предмета гражданского права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Москва, 1999. С. 16.

Ihor Haliian. Principles of protection of corporate rights of participants of business associations

The article emphasizes the important role of general civil law principles in the mechanism of legal regulation of corporate relations. The opinion is supported that the combination of theoretical origins and nature of civil law principles, on the one hand, and determining the features of their implementation in the law enforcement process, on the other, allow to fully understand the fundamental role of these principles in regulating social relations. That is why the principles of protection of infringed corporate rights are considered through the prism of their functional aspect – as the principles of formation and operation of positive law in case of violation of subjective corporate law.

The features inherent in the principles of protection of violated corporate rights are highlighted: 1) fundamentality, which means the attribution to the principles of protection of corporate rights only those ideas and requirements that are high ideals of society, values of mankind; 2) objectivity, as they are due to the development of society and the practice of corporate relations; 3) normative – enshrined in the rules of law or directly derived from the general content of the rules of law; 4) mandatory for all participants in corporate relations and the possibility of applying sanctions to their violators; 5) proportionality (proportionality) as a reasonable relationship between the goal that is expected to be achieved as a result of the protection of such a right, and the means used.

It is proposed to understand the principles of corporate rights protection as fundamental ideas and legal requirements due to the needs of society, reflected directly in the law or established from their general content, compliance with which is mandatory for all participants in corporate relations in protecting subjective corporate rights.

The classification of the principles of protection of corporate rights according to the criterion of the source of their consolidation is carried out on: 1) the principles enshrined in international legal acts; 2) principles enshrined in the Constitution of Ukraine; 3) the principles enshrined in the Central Committee, the Civil Code of Ukraine and other legislative acts.

The article focuses on the characteristics of such the most common principles of protection of corporate rights as: a) the principle of proper protection of investors' rights; b) the principle of proper protection of the rights of members of the company during its reorganization or liquidation; c) the principle of non-application by the directors of the companies being acquired of such means of protection as the issue of new shares, any acquisition or alienation of tangible assets, the conclusion of agreements other than those required for normal business activities, etc.; d) the principles to be followed during the takeover procedure; e) the principle of proportionality, according to which, if there are less burdensome ways to achieve goals, they should be used.

Key words: principles of protection, corporate rights, governing body of a business company, proper protection of investors' rights, proper protection of the rights of company members, takeover, reorganization, liquidation, principle of proportionality.

